

En tapper Skrædder.

Af H. H. Fussing.

Naar velstillede folk paa landet i ældre tid skulde have syet sig nye klæder, maatte de søge ind til købstæderne, da landsbyskrædderne hverken formaaede at skaffe tilstrækkeligt udvalg av tøj eller at følge med i de skiftende moder. Undertiden kunde man dog klare sig paa anden maade, nemlig ved for kortere tid at engagere en skrædder til at bo hos sig og udføre alt husets skrædderarbejde. Særlig fornemme folk synes imidlertid at have haft en fast skrædder knyttet til deres husholdning, hvad der især har været en fordel, naar man boede langt borte fra en større købstad og alligevel ikke vilde virke avstikkende gammeldags, naar man traf sammen med sine standsfæller.

Hr. *Jørgen Urne* til Alslev, død 1642, var fra 1632 rigens marsk. Han havde været brugt en hel del til diplomatiske sendelser og havde derved set, hvordan fornemme folk i udlandet gik klædt, og da han lod sig male, var det da ogsaa i en rigt broderet og kniplingsprydet dragt¹⁾. Det var derfor naturligt, at han holdt sig en »husskrædder«, der syede baade for ham og hans hustru fru *Margrete Marsvin*. I 1637 købte *Jørgen Urne Næs*, det nuværende *Lindenberg* i *Hellum* her-

¹⁾ Danmarks Adels Aarvog XXI, hvor billedet er gengivet. Det er paa *Lindenberg*.

red, hvor han fortrinsvis boede i de følgende aar, og her døde han 19. februar 1642. Da han flyttede ind paa Næs eller kort efter, havde han som skrædder *Per Jensen*, der tidligere havde været soldat og maaske derfor følte det naturligt stadig at gaa rundt med kuarde ved siden. Han kom imidlertid ikke godt ud av det med fru Margrete Marsvin, for hun vilde have sit arbejde paa een maner, og han vilde have det paa en anden. Hun var ogsaa noget sarkastisk overfor hans militære antræk, for en dag, da han kom ind til fruene og havde sin degen ved siden, sagde hun: »Du est vel bevæbnet!« Per svarede meget ydmygt, at dersom han havde vidst, at det var den gode frue imod, vilde han have lagt sin degen av, inden han gik ind for at tale med hende. Hun var nu ikke tilfreds med hans arbejde og lod ham høre, at hvis hun havde ladet *Lauritz Skrædder* paa Dronningborg gøre arbejdet, saa havde han gjort det, som hun vilde have det. Enden blev da ogsaa, at Per blev afskediget, og fru Margrete fik engageret Lauritz, der tjente hendes fader *Otte Marsvin*, paa den tid lensmand paa Dronningborg. Lauritz var godt tilfreds med sin nye plads og syntes, at han baade blev godt behandlet og fik en god betaling for sit arbejde i rigsmarskens tjeneste.

I juli maaned 1639 havde han været en tur til Dronningborg og var mandag d. 22. paa vej til Næs. Han passerede landsbyen Store Brøndum, hvor degnen *Mikkel Christensen* havde faaet ordre til at skaffe heste og vogn til Lauritz Skrædder og hans gods. Et stykke av vejen havde han fulgtes med sin forgænger Per Jensen, og da de kom til Store Brøndum, gik de ind i præstegaarden, hvor Lauritz skulde tale med sognepræsten hr. *Anders Jensen Gjerding*. De traf præstens søster *Vibeke Jensdatter*, der hentede sin

broder, og han kom ud til dem og bad dem venligt komme indenfor¹). Han spurgte dem, om de var fastende, og skønt Per sagde nej, sørgede præsten dog for, at hans søster gav dem noget at spise begge to. Inde i præstens stue sad i forvejen een skrædder, *Jens Jensen*, der syede for præsten, men da han kun var en simpel landsbyskrædder fra Brøndum, tog de to fornemme herremandsskræddere ikke nogen notits av ham. Mens Vibeke Jensdatter ikke hørte meget til deres samtale, udover at de spøgte med hinanden, optaget som hun var av at gaa til og fra bordet med mad til dem, hørte den oversete Jens Jensen bedre efter og kunde senere give et godt referat av deres lange palaver, der varede det meste av et par timer.

Det varede nu noget, inden maden kom paa bordet, men skønt de ikke fik noget at drikke inden maaltidet, gik snakken og drilleriet livligt. Per fortalte, at han skulde til Aalborg, og Lauritz foreslog da, at de skulde følges til Næs, hvor han skulde avlevere et par lax. Saa kunde de senere drage videre over Hals, da han agtede sig op til Jetsmark for at træffe en kaptejn Ludvig²). Foreløbig synes de altsaa at være de bedste venner, men noget uforsigtigt spurgte Lauritz saa sin forgænger, hvordan han egentlig var kommet av tjenesten hos rigsmarsken. Per beklagede sig saa over, at han ikke kunde komme ud av det med fru Margrete, men fortalte meget loyalt, at hun havde rost Lauritz's arbejde. Det førte saa til en faglig diskussion om, hvem der arbejdede bedst i det hele taget, og hvem av dem der bedst kunde stoppe en klædning. Det hele forløb meget skæmtfuldt, men saa vovede

¹) Hun blev senere gift med sin faders eftermand hr. Jens Christensen Mørch i Gjerding, død 1669 (Wiberg).

²) Muligvis kaptejn Ludvig Christensen. Aalborg lens regnskab 1639.

Lauritz sig igen ud med en taktløs bemærkning, idet han spurgte Per, naar han vilde slaa op med sin fæstemø. »Var det mig,« sagde han, »vilde jeg ikke saa længe løbe til og fra hende som en bissekræmmer eller soldat!«

Bemærkningen var ganske vist sagt i spøg, av »kortvillighed«, men Per syntes aabenbart, det var lidt for groft og vilde gaa. Lauritz prøvede paa at gøre det godt igen ved at bede ham vente lidt, saa de kunde følges ad, men selvom Per først syntes at stille sig tilfreds, gik han dog udenfor. Her mødte han en aabenbart noget bidsk hund, for nu greb Jens Skrædder ind, bad ham vare sig for den og lægge sig paa en seng til Lauritz kom. Per svarede: »Jeg vil intet bie, thi jeg ved, vi kommer udi parlement, thi Lauritz sidder og fixerer mig.« Jens søgte at glatte ud med en bemærkning om, at det kun var hans lystighed, og Per gik da igen ind i stuen.

Her sad Lauritz med et stenkrus og foreslog en skaal for hr. Jørgen Urne og tømte kruset i eet drag. Per drak ogsaa skaalen, men maatte drikke to—tre gange for at komme til bunds, hvad Lauritz haanede ham for. De to skræddere maa ved maaltidet have faaet en del at drikke, for de var nu naaet til det stadium, hvor modersmaalet ikke strakte til, naar de skulde udtrykke deres følelser. Lauritz talte tysk, og Per erklærede, at han kunde svare ham paa tysk, hollandsk eller dansk. Lauritz fortsatte med sit tyske, og da Per raabte: »Jeg vil give jer svar paa mit modersmaal!« kom de i kævleri om, hvilket sprog der skulde tales, da Per paastod, at Lauritz havde pralet med at kunne svare paa det sprog, han blev tiltalt i.

Men nu blev Per for alvor vred: »I har fixeret mig al dagen og skældet mig for en bissekræmmer og sol-

dat. Efterdi jeg har tjent for en soldat, saa vil jeg forsvare mig som en soldat!« Han for op, gik væk fra skiven ud paa gulvet og trak sin kaaarde ud av gehængenget. Han vilde slaas som en soldat og raabte, at hvis Lauritz var en ærlig karl, kom han ud paa gulvet og forsvarede sig. Lauritz, der havde ladet sin kaaarde ligge i vognen, prøvede paa at berolige sin modstander med et: »Gaa hen og læg jer, jeg vil intet have med jer at bestille.« Det havde nu som venteligt ikke den forønskede virkning, Per vilde, at de skulde se, hvem der kunde give den anden »en streg« paa hans hoved, blev ved at raabe, at han vilde forsvare sig, og kaldte modparten for en skælm. Lauritz sad lidt i tavshed, men saa for han ud paa gulvet, gik løs paa Per og slog ham i gulvet. De sloges paa næverne løs, til Lauritz fik lagt sig oven paa Per og fik anbragt hans kaaarde tværs over ham, saa fæstet laa paa brystet.

Nu greb endelig de andre tilstedeværende ind. Præsten, hans søster og Jens Skrædder fik kaaarden fra dem og rejste de to kamphaner op. Lauritz forsøgte forgæves at brække kaaarden ved at støde den mod jorden, men hr. Anders tog dem fra ham og søgte uden held sammen med Jens og Vibeke at gaa imellem de to tapre skræddere. Lauritz slog først Per over mod stuedøren og derefter hen til en lukket seng, og de »var saa gridske paa hverandre«, at de ikke var til at skille ad. Præsten gik derfor ud for at kalde paa sine folk, men da Lauritz vilde retirere, trak Per, uden at nogen av de andre saa det, sin kniv frem og huggede Lauritz baade i brystet og i armen. Den haardt ramte Lauritz trak sin kniv frem og sagde: »Se der, din skælm, jeg har og kniv, det samme kunde jeg have gjort.« Han klagede sig til hr. Anders og bad ham for guds skyld gribe Per og holde ham til stede,

»thi jeg formener, jeg haver ikke langt liv at formode.« Deri havde han ret. Blodet løb ham ud av munden og saarene og, som Jens Skrædder sagkyndigt bemærkede, av knaphullerne paa hans trøje.

Drabsmanden havde imidlertid grebet sin kaarde og med den i den ene og den blodige kniv i den anden sprang han ud av døren, og mærkeligt nok synes hverken præsten, Jens Skrædder eller degnen, der var kommet ind under slagsmaalet, at have forsøgt at standse ham. Uden for præstegaarden mødte han bonden *Per Ravn*, der bød ham guds fred og spurgte ham, hvordan det dog var fat. »Jeg har slaaet Lauritz i hans bryst med en kniv,« sagde Per Skrædder og bad bonden gaa ind i præstens stue og hente hans hat. Per Ravn søgte efter hatten, men da han ikke kunde finde den, gik han igen ud til Per Skrædder, der spurgte, hvordan det var fat med Lauritz. Skønt bonden svarede, at Lauritz var ilde faren og bad Per Skrædder gaa sin kaas, sagde den ophidsede drabsmand, at Lauritz skulde have haft mere, for han havde skældt ham ud for en bissekræmmer.

Da det senere siges, at drabsmanden blev grebet paa fersk gerning, maa vel præsten og hans folk efterhaanden være kommet til besindelse og have faaet fat i ham. Skønt en badskær lagde et plaster paa Lauritz Skrædders saar og tilsaa ham, døde han d. 7. august paa Næs, hvor liget blev synet av sex mænd. Ridefogeden *Henrik Jensen Geuerch* søgte forgæves at formaa den dræbtes broder *Thomas Jensen*, der tjente som skrædder paa Bratskov i Øster Hanherred hos *Falk Gøye*, til at rejse drabssagen. Han var ganske vist til stede paa tinget, men svarede ikke, og Henrik Jensen maatte derfor paa jorddrotten hr. Jørgen Urnes vegne

rejse sagen og paatage sig de dermed følgende omkostninger.

Da Per Skrædder var grebet paa fersk gerning og avlagde tilstaaelse, rummede sagen ingen problemer. Den 20. august 1639 blev han dømt til at have sit liv forbrudt. Lauritz Skrædders taktløse drillerier kostede saaledes baade ham selv og hans kammerat livet. De nærgaaende bemærkninger kunde nok bringe en mands blod i kog, og den gamle soldat Per har vel nok haft endnu kortere til vaabnet end andre¹⁾.

Den tredje skrædder, Jens, optraadte jo egentlig ikke som helt ved denne lejlighed. Det virker derfor pudsigt, naar han mange aar efter, i 1649, synes at være den Jens Jensen Skrædder, der blev beskyldt for at have slaaet en mand i Skørping. Men beskyldningen viste sig da ogsaa at være grundløs²⁾.

* *
*
.

Hr. *Anders Jensen Gjerding* synes at være optraadt meget passivt under det blodige drama i præstegaarden, men hvis han var en sagtmodig fredens mand, saa gjorde de ydre begivenheder det ikke nemt for ham at leve i overensstemmelse med sit temperament. Han var søn av præsten *Jens Andersen* i Gjerding og Blendstrup, og da de kejserlige soldater i 1627 naaede til Gjerding, forjog de præsten med kone og børn fra præstegaarden, som de fuldstændig udplyndrede. Efter otte ugers forløb vendte familien tilbage til sit ødelagte hjem, og i den følgende tid pressede baade en ritmester *Hans Mand*, der laa indkvarteret paa Næs, og andre fremmede officerer gang paa gang store beløb

¹⁾ Hellum herreds tingbog 1639 ²⁰/₈.

²⁾ ibd. 1649 ⁴/₈.

ud af den arme hr. Jens, der i 1631 var i stor gæld og kummer¹⁾).

I 1638 døde præsten i Store Brøndum hr. *Espen Jensen*, og hr. Anders Gjerding blev valgt til hans efterfølger, skønt han maa have været ganske ung, idet han faa aar før var blevet student fra Roskilde 1634²⁾). Hr. Espen, der maa være død kort før d. 26. september, da hans bo blev registreret, havde været gift tre gange og havde børn i alle tre ægteskaber³⁾). Hans enke *Kirsten Jensdatter* kom strax i strid med sine stifbørn om arven, og desuden ragede hun hurtigt uklar med hr. Anders om naadensaaret, ja hun beskyldte ham for at have snydt hende for noget korn, som hendes mand havde haft liggende paa et loft i præstegaarden⁴⁾). Denne strid rasede, da skræddernes slagsmaal fandt sted, men da dønningerne efter disse begivenheder var faldet til ro, fandt der en ny dramatisk begivenhed sted i Brøndum præstegaard.

Vor Frue dag i fasten 1641 brød en fuld karl ind i præstegaarden, hvor han rasede som en vild. Først ituslog han en dør og en messinglysestage, saa truede han præstekonen, og til sidst jog han baade hende, præsten og deres folk ud av stuen og forlod endelig gaarden efter at have slaaet løs paa en hund⁵⁾).

Der synes nu at være gaaet nogle fredelige aar, men 1648 var det galt igen. Under gudstjenesten i Brøndum kirke d. 30. juli, mens præsten stod og sang for alteret, kom Lauritz Snedkers kone *Kirsten Klemensdatter* ind i kirken. Hun masede sig ind i en stol, hvor en anden kone *Maren Christensdatter* sad og »lagde

1) ibd. 1631 ³⁰/₈.

2) Universitetsmatriklen.

3) Helligum herreds tingbog 1638 ¹⁹/₁₀ ff. og 1650 ²/₄.

4) ibd. 1639 ²/₄ ff.

5) ibd. 1641 ¹¹/₅.

sig paa hendes knæ«, men det blev Maren for meget, og hun langede Kirsten en lussing paa det venstre øre. Saa kom de i almindeligt slagsmaal og brugte mund, saa gudstjenesten blev forstyrret, og enden paa det blev da ogsaa, at de to koner blev dømt for brud paa kirkefreden¹⁾.

Maren Christensdatter fik ved denne lejlighed et horn i siden paa den dog ganske uskyldige hr. Anders, og da hun gik hjem fra tinget, den dag hun var blevet dømt, gav hun sig til at bagtale præstekonen *Kirsten Christensdatter* til et par bønder, hun fulgtes med. Hun fortalte, at medens hun tjente paa Næs, kom Kirsten hr. Anderses op paa gaarden og fik mælk av fru Margrete Marsvin, og Kirsten skulde da have benyttet lejligheden til at stjæle noget smør. Marens nag til præstefolkene synes nu at have været av lidt ældre dato, for allerede før optrinnet i kirken havde hun sagt til en kone: »Gud straffe Brøndum præstekone og Eline Raffns for den hore- og tyveløgn, de har sat paa mig.« Præstekonen havde vistnok beskyldt hende for at have stjaalet et tørklæde, men Maren paastod, at det tørklæde havde hun faaet for at se gennem fingre med, at præstekonen tog smør paa Næs. Iøvrigt paastod hun, at mens hendes far vogtede Brøndum tiendelam, blev der stjaalet to lam, som blev slagtet i præstegaarden. I det hele taget brugte hun grimme ord om forholdene paa Næs, hvor ingen ærlige folk tjente, men kun horer og tyve, og præsten havde været anderledes overbærende overfor den hore, der laa i med to sødskendebørn, for hende tog han til skrifte og trolovede og viede hende senere til den ene av dem. Der var mange vidner paa Marens grove mund, da hr. Anders stævnedes hende for de slemme beskyld-

¹⁾ ibd. 1648 16/s.

ninger, men herredsfogeden henviste 1. maj 1649 sagen til landstinget, da den angik Maren Christensdatters ære og lempe¹⁾. Hun mødte nu slet ikke paa herredstinget, saa helt sikker i sin sag har hun vel ikke været, og man maa da haabe, at hr. Anders Gjerding har faaet lov at leve noget fredeligere i de sidste aar, han var præst i Brøndum. I hvert fald indeholder tingbogen ikke flere dramatiske begivenheder knyttet til præstegaarden. Blot maatte hr. Anders i 1656 stævne en karl, der havde lovet at træde i hans tjeneste, men ikke var mødt²⁾. Aaret efter døde hr. Anders Jensen.

¹⁾ ibd. 1649 ^{12/3}. Da landstingsdombogen mangler for perioden 1643—64, kan det ikke ses, om sagen blev ført videre.

²⁾ ibd. 1656 ^{10/11}.
